

KÉPZŐ- ÉS IPARMŰVÉSZETI LEKTORÁTUS

1014 Budapest, Üri u. 54-56. Postacím: 1250 Budapest 1. Pf. 17.
lektoratus@lektoratus.hu Fax: +36 1 3561764 Tel.: +36 1 3567444/130

Ügyiratszám: Hszle/15/2012.

Az 1991. évi XX. törvény 109. § (1. 2.) bekezdése alapján készült

S Z A K V É L E M É N Y

Hajdúnánás Város Önkormányzata helyszíni szemlét és szakvéleményt kért a *II. világháború polgári áldozatai, a málenkij robotra elhurcoltak emlékműve* átalakítása és a rekonstrukciós erődfal megváltoztatásával kapcsolatban.

Előzmény: A város fő terén, a Köztársaság téren, a templom közelében, 1991-ben az egykori alapokon egy sarokbástya és hozzá kapcsolódva egy-egy erődfal-szakasz megépítésére került sor *Rácz Zoltán építésszámítógépes* tervei alapján. A téglafal hosszabbik szakaszának belső felületén *Sebestyén Sándor szobrászművész* tervei szerint, a téglákra csapolt bronzlapokon emlékmű felirat, valamint a városból málenkij robotra elhurcolt, áldozatul esett polgárok neve olvasható.

Az elmúlt években a város központja folyamatosan felújításra, átalakításra került, minek következtében megfogalmazódott, hogy az erődfal hosszabbik fala tömegével (magassága, hossza, vastagsága) túlsúlyos, bizonyos nézetekből az egységes térélményt zavaró tömegként jelenik meg. A használat során a lakosság szóvá tette, hogy az áldozatok neve nehezen olvasható (a nappali megvilágítás előnytelen), alacsony a táblák elhelyezése.

A fentiek miatt az erődfal visszabontását, az emlékfalnak a rövidebb falszakaszon való kialakítását javasolják.

A Képző- és Iparművészeti Lektorátus – a szakértői vélemény alapján – *az átalakításra vonatkozó igényeket indokoltnak tartja.*

Tekintettel arra, hogy az erődfal nem eredeti építmény, hanem virtuális rekonstrukció, az építész tervező szerzővel való együttműködéssel az átalakítás nem megoldhatatlan ügy, hogy az eredeti szándék: a történeti erődfal megmutatásának igénye ne sérüljön, de méretét tekintve csökkenjen. Különösen a magasságot illetően támogatható a csökkentés a (bástyától számított) második ablakig.

Az emlékfalnak – siratófalnak – az áthelyezése a rövidebb falszakasz kiegészítéseként, ugyancsak áttervezést kíván. Előzetesen azonban az időközben (2010-ben) elhunyt szobrászművész jogutódjának írásos beleegyezését is meg kell szerezni a változtatáshoz. Ha a minta a hagyatékban megtalálható, javasolt az ellopott harang pótlása is.

*Az átalakítás terveinek szakvéleményezésében a Lektorátus készséggel közreműködik.
Javasoljuk az áttevezésre az eredeti építész – Rác Zoltán – felkérését.*

Szakértők voltak: Mihály Gábor szobrászművész, a Lektorátus részéről Prokai Gábor osztályvezető.

A Magyar Művelődési Intézet és Képzőművészeti Lektorátus a bírálatért a Hszle/14/2012. számú szakvéleménnyel együtt bírálati díjat számít fel.

Budapest, 2012. augusztus 14.

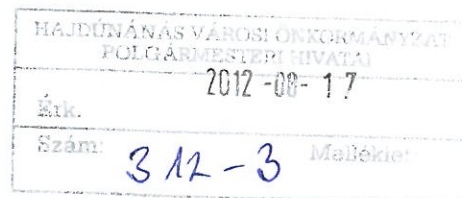

Prokai Gábor
osztályvezető

Kapják:

- Hajdúnánás Város Önkormányzata Polgármesteri Hivatala 4080 Hajdúnánás, Köztársaság tér 1.
Szólláth Tibor polgármester
- Móricz Pál Városi Könyvtár és Helytörténeti Gyűjtemény 4080 Hajdúnánás, Bocskai u. 12-14.
Buczkó József igazgató, bizottsági elnök
- Irattár

KÉPZŐ- ÉS IPARMŰVÉSZETI LEKTORÁTUS

1014 Budapest, Üri u. 54-56. Postacím: 1250 Budapest 1. Pf. 17.
lektoratus@lektoratus.hu Fax: +36 1 3561764 Tel.: +36 1 3567444/000

Ügyiratszám: Hszle/14/2012.

Az 1991. évi XX. törvény 109. § (1. 2.) bekezdése alapján készült

SZAKVÉLEMÉNY

Hajdúnánás Város Önkormányzata a Magyar Művelődési Intézet és Képzőművészeti Lektorátus szakértői véleményét kérte a **Kalotai Kreipel Ottó szobrászművész** által készített *Hősi emlékmű, 1914-1918* felújításával és kiegészítésével kapcsolatban.

Előzmény: Az 1927-ben készült emlékmű a város fő terén a Köztársaság téren áll. Két katonaalakos, plintoszos szobor. Az elől álló katona jobb kezében kihúzott kardját a lábai előtt tartja, balja a kardhüvelyt fogja. Mögötte törött kerék és dombot imitáló kiemeléssel, hosszú katonai köpenyes, zászlót tartó katona áll. Mindkét figura határozott tekintettel balra néz. A mű eredeti, pályázati címe: *A hajdú ős lelkesíti az utódot.*

A szobor anyaga bronz, 350 cm magas.

A feliratot és az áldozatok nevét hordozó talapzat mészkő, lépcsőzetes tagolású, magassága 220 cm, alapterülete 580x280 cm-es, a szobor alatti tagozat mérete 220x120 cm. Az eredeti posztamens építményt mintegy 100 cm magas, a tetején mészkőlappal fedett téglafal kerettel övezték, a fal és a posztamens között virágágy. A keret és a posztamens között feltöltött föld a talapzat mintegy felét takarja.

A város képviselő-testülete 148/2012. (III. 29.) számú határozatával döntött a szobor felújításáról, környezetének átalakításáról, a posztamens feliratainak kiegészítéséről a II. világháború katonai áldozatai neveivel. A változtatásról látványtervet mutattak be.

A Képző- és Iparművészeti Lektorátus – a szakértői vélemény alapján – a szoborról, környezetének átalakításáról és a kiegészítésről a következő szakvéleményt adja:

A Kalotai Kreipel Ottó által készített emlékmű az első világháborús Hősi emlékek műtípusában kitűnik témaválasztásával, művészi kompozíciójával, a megformálás igényességével. Kvalitásos alkotás. A mű kivitelezését, a tájékoztatás szerint, már az avatás idején is kritika illette. A jelen állapotról külsőleg is megállapítható: a szobor felületén sok lyuk, üreg, öntési hiány, rozsdanyom, rés, hézag látható. Pótlások vagy eredeti (?), de más anyagú (?) kiegészítések leválása, kihullása tapasztalható. A hézagokon, üregeken befolyó csapadékvíz a szobor belsejében kívülről nem látható korrodálást okoz a belső szerelőfalak csavarkötéseinél. (Feltehetően csavarok százait kell majd cserélni.)

A szobor távoli látványát még nem zavarják a fenti hibák, sérülések, de *a beavatkozás, a szobor felújítása feltétlenül indokolt*, míg a látható és rejtett sérülések a mű állapotát tekintve nem okoznak veszélyes helyzetet.

Az eltelt évtizedek a talapzatot illetően is felújítást kívánó változásokat hoztak. A kő elemek statikai okokból, illetve szétfagyások miatt megnyíltak, ami a posztamens közé töltött föld nedvesség vezetése miatt folyamatos, állandó problémaforrás.

A szakértők egyetértenek a téglafal keret elbontásával, a föld feltöltés eltávolításával. A téglafal keret az eredeti terveken nem szereplő, későbbi beavatkozás, ami nem csupán a talapzat állagára kedvezőtlen hatású,

hanem a szobornak a művész által tervezett megjelenését, arányait is zavaróan befolyásolja, akadályozza körbejárhatóságát, esztétikailag és funkcionálisan is indokolatlan.

Az elbontást követően harmonikusabb arány jön létre a szobor és talapzat között a hatás monumentálisabb lesz.

A föld alól kiszabaduló posztamens-testen lehetővé válik a kiegészítés, a II. világháborús katonai áldozatok neveinek felírása. A megoldás nem szokatlan, más településen is éltek ezzel a lehetőséggel, együtt örökítve meg a két világháborúban elesett katonák emlékét, nevét, ahol ezt lehetővé tette a posztamens és nem állítottak külön emléket az áldozatoknak.

Az emlékmű felújításának a restaurálás szakmai követelményeinek megfelelően kell történnie. Egységes dokumentáció készítendő (fotóval, leírással), amely bemutatja a három fázist: a feltárást, a jelenlegi állapotot (külső, belső); a javasolt és alkalmazott beavatkozást, munkálatokat, valamint a restaurálás utáni állapotot.

Az Önkormányzat az emlékmű felújítására **Bíró Lajos szobrászművészt** (4700 Mátészalka, Wesselényi u. 9.) kérte fel. A művész restaurálta korábban a város főterén álló Horvai János alkotta Kossuth szobrot szakszerűen, megelégedésre.

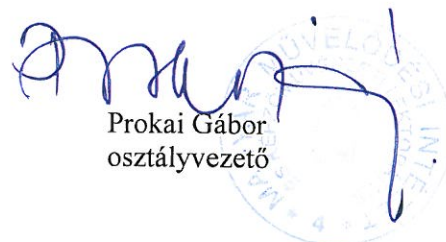
A művész rendelkezik a munka elvégzéséhez szükséges szakmai tapasztalattal és műhely háttérrel.

Bemutatandó: külön kérésre a feltárást utáni restaurálási terv, illetve a kész mű.

Szakértők voltak: Mihály Gábor szobrászművész, a Lektorátus részéről Prokai Gábor osztályvezető.

A Magyar Művelődési Intézet és Képzőművészeti Lektorátus a bírálatért a Hszle/15/2012. számú szakvéleménnyel együtt összevont bírálati díjat számít fel.

Budapest, 2012. augusztus 14.

Prokai Gábor
osztályvezető

Kapják:

- Hajdúnánás Város Önkormányzata Polgármesteri Hivatala 4080 Hajdúnánás, Köztársaság tér 1.
Szólláth Tibor polgármester
- Móricz Pál Városi Könyvtár és Helytörténeti Gyűjtemény 4080 Hajdúnánás, Bocskai u. 12-14.
Buczkó József igazgató, bizottsági elnök
- Bíró Lajos szobrászművész 4700 Mátészalka, Wesselényi u. 9.
- Irrattár